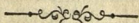

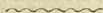
Brati ne zna.

Burka v enem dejanji.

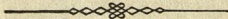
Po

Grandjean-u.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne.“

1874.

O s o b e.

Primož, klarinetist.
Štupar, njegov prijatelj.
Gospa Niča, vdova.
Lenčika, perica.
Tapec, sodnijsk pisar.

Dejanje se godi v Primoževi slabo opravljeni sobi. Na levi strani star divan, pred njim miza. Spleteni stoli. Obešalo za obleko; dvojna vrata, na sredi in na desni strani, na levi okno; nad srednimi vrati ura, zraven vrat zrcalo.

Prvi prizor.

Gospa Ničla (pride skozi vrata desne strani. Ura bije pol ene).

Pol ene je že ura! Kje je vendar gospod Primož? Štupar nij hotel nikakor več čakati in je povžil svoje kosilo. (Postavi pokrito skledo na mizo.) Mrvico juhe in košček mesa sem rešila gospodu Primožu . . . pa prav s hudo silo, kajti gospod Štupar je bil lačen, kakor volk. Da, križ je s sobniki, posebno če jim mora človek dajati še hrano. Pa kaj če registratorjeva vdova z malo penzijo? Treba se je truditi, da se po strani prisluži kak sold. (Med tem govorjenjem je nekoliko pospravila po sobi.) In pa nereden je ta muzikant; če bi ne bil tako dobra duša, že zdavnej bi mu bila odpovedala stanovanje. Če ga le dolgo ne bo, shranim pa vendar jedi za se.

Drugi prizor.

Primož. Gospa Ničla.

Primož (se, hitro vstopivši, vleže ves spehan na divan). Bu — kar zgrudil bi se!

Gospa Ničla. No, zadnji čas je, že sem hotela za se spraviti vaše kosilo.

Primož. O, gospa Ničla, tega bi vi ne storili, vsaj sicer sila malo obdržite za se. (Hitro jé.)

Gospa Ničla. Gospod Primož, kaj pa to pomeni? Mokri ste, kakor bi bili oprani.

Primož. Nij čuda, v takem dežji!

Gospa Ničla. Lepo vas prosim — divan mi boste pokvarili pa še prehladili se, vsaj suknjo slecite!

Primož. Preveč sem truden.

Gospa Ničla. Brez ugovora, gospod Primož! (Mu da spalno suknjo in ga z velikim trudom obleče.) Ne maram, da bi mi zboleli.

Primož (jé in s polnimi usti govori). Zelo sem ginjen, gospa Ničla, ker tako skrbite za me.

Gospa Ničla. Dobro, da le sprevidite, pa kje ste hodili tako dolgo?

Primož. O ljuba gospa Ničla, to je žalostna reč. Pred 5 ali 6 dnevi dobim pismo. V tem pismu, poslušajte, v tem pismu me prosi neka poljska grofinja, naj konec tedna pridem k njej, da me je ne vem kedo priporočil in da bi rada, da igram pri nekej veselici. Vidiš Primož, sem dejal, vsaj bo še le kaj s tvojim klarinetom, v viših krogih se že pogovarjajo o tebi, no pa se ve, klarinet ima tudi glas, da se daleč sliši. —

Danes grem toraj zjutraj ob devetih v barvarske ulice, kjer stanuje grofinja. Precej pota, kaj ne? Pridem tje, nobenemu človeku nij bilo znano ime Golubska. Slišal sem, da ne daleč od tam v Bendelnovih ulicah št. 32 stanuje ptuja Poljakinja. Primož, sem dejal, zdaj jo pa imaš. Letim kar se je dalo v Bendelnove ulice št. 32. Kakor nalašč, tu stanuje grofinja, ali boljše, stanovala je, pa ne Poljakinja, ampak Rusinja in stanuje zdaj na kraljevi cesti št. 12. Izvrstno — kaj sem hotel? Z nova se zaletim na omenjeno cesto; kar začne dež liti — vedno močneje. Pa nijsem se dal motiti in možko naprej korakal. V treh četrtinkah ure dospel sem do omenjenega kraja in izprašal dotično hišo. Ruska grofinja se je nekam odpeljala. Moker kakor miš sem čakal na mostovžu. Da bi bil imel vsaj klarinet pri sebi; kaj sem hotel početi, kakor zvižgati. Strežaj me ošteje — nehal sem. Čez pol ure pride grofinja. Predstavim se ji, sklicujem se na povabilo in kažem pismo, a ona? Mene debelo pogleda, pisma pa še ne in reče z glasom, kakoršnega moj klarinet v naj boljših svojih urah nima: Beračenje — in odide. Strežaj mi jako dvorljivo zatrjuje, da smem oditi, kader se mi poljubi, jaz, da ne; hočem za grofinjo, pa kaj se zgodi? Umazana strežajska duša me zgrabi in sune skozi vrata. Kaj pravite vi k temu? Ha?

Da bogati Rusje razmetavajo denar, sem že večkrat slišal, da pa tudi klarinetiste mečejo iz hiš, zvedel sem še le danes. Tako sem stal nenadoma na dežji, kakor oblit; premišljeval sem ali bi ne pobil grofinji okna. Pa kaj bi pomagalo sem dejal in šel rajši domu. To vam je suha zgodba moje premočene suknje.

Gospa Ničla. O vi bedasti ubožček. Gotovo je kaka zmota pri tej stvari, napačen napis ali kaj? Le odpočijte se, gospod Primož, poljska grofinja vam bo že še enkrat pisala, jaz vsaj tako mislim. (Odide s skledo na desni strani.)

Tretji prizor.

Primož (sam, izvleče pismo).

Tu je ta preklicani papir! Morebiti je kak pripis v pismu, iz katerega bi se dalo posneti, kam mi je iti; mogoče, da me grofinja pričakuje na Poljskem! Ah sramota je, pa kaj se če, — vedeti pa nihče ne sme, še sanjati se mu ne sme, da jaz ne znam brati, še not ne poznam, igram kakor cigan, vse po posluhu. Na klarinetu se mora tako vse z lista piskati. Kaj tedaj treba not? (Pismo obrača na vse strani.) Kaj naj storim,

da izvem pravo? Prokleta komedija! (Položi pismo na zrcalo.) Ko sem pismo sprejel, prosil sem pekinjo, sosedo, naj mi je hitro prebere. Nalagal sem se, da imam hud nahod in da me oči pekó. Povedala mi je, da me vabi poljska grofinja in kam da imam iti. Zdaj pa taka zmešnjava! Ali je bila ta Rusinja Poljakinja ali nij bila? In pa še berač Da bi bila vsaj rekla: Prijatelj vi se motite, vidi se, da ste trudni, okrepčajte se tu s kavjarom. Ali me pa morebiti nij razumela? Pekinje ne smem več prositi; mi bo že kedo drug prebral pismo, da poizvem pravo. (Se vsede na divan.)

Četrty prizor.

Primož. Štupar (pride od desne strani).

Štupar (smejóč se). Ha, ha. Čudna dogodba s poljsko grofinjo.

Primož. Ah! gospa Ničla je že izčenčala.

Štupar. Kaj pa da. Kar je mogla, je hitela pripovedovati. Morebiti se je kedo malo ponorčeval s teboj.

Primož. Kaj še! Vsaj poznam pisavo; lastnoročna pisava grofinje je.

Štupar. Kje pa imaš to zanimivo poljsko pismo?

Primož. Tam-le na zrcalu. Pa nij poljsko, je slovensko.

Štupar. Smem brati?

Primož. Prosim. (Zase.) To je pametno, ga vsaj nij treba prositi.

Štupar (vzame pismo). No veš kaj, grofinja bi menim, ne pisala tako-le. (Odpri pismo, pogleda Primoža in se skrivaj smeje.) Saperment, pismo je tako slovensko, da maloktero tako.

Primož. Kako to?

Štupar (bere). „Dragi gospod.“

Primož. Naprej, naprej.

Štupar. „Dosti dolgo ste zlorabili mojo potrpežljivost“ —

Primož. Kaj sem zlorabil?

Štupar (bere počasi dalje). „Če mi do prihodnje nedelje ne plačate desetih tolarjev, katere ste mi že dve leti dolžni, vas zarubim brez usmiljenja. Ne bodem vam dalje za norca.“

Primož. A, to je pa vendar preveč. Kako se piše ta ljubeznjivi cepec?

Štupar (gleda v pismo). Da, podpisa ne morem brati. M-a-g, ne to ni „g“, to je „j“ ali pa „z“. Tedaj se lahko piše Mager, Majer ali pa Mazepa.

Primož. A, kaj še?

Štupar. Žal mi je, da nijsem dobil pravega pisma v roko.

Primož. O, je že pravo.

Štupar. Od grofinje?

Primož. To ravno ne pa vendar to, katero sem jaz dobil. Druzega nij, kolikor jaz vem.

Štupar. Pismo je na te adresirano.

Primož. Tako?

Štupar. No, le poglej!

Primož. Da, skoraj tako, da bi le mogel najti očala. (Išče na videz jezno po mizi.)

Štupar. Ali mar brez očal ne moreš kar nič brati?

Primož. Niti črke ne.

Štupar. Pa to vsaj veš, komu si dolžan.

Primož. To naj vem? Smešno!

Štupar. Vsaj to morebiti veš, kedo je ta mož, ki se piše z „M“.

Primož. Če se piše z „M“ ali „N“ me malo briga, da se je pa mene lotil, je velika surovost.

Štupar. Danes je sobota.

Primož. Res — danes je sobota.

Štupar. Imaš li kaj denarja?

Primož. Kakor pečká.

Štupar. Koliko?

Primož. 35 soldov.

Štupar. Hm! To bo žaltova, veš, da ti rad pomagam.

Primož. O dragi prijatelj!

Štupar. Pa zdaj nijsem kaj pri denarjih, kje drugej potrkaj!

Primož. Kaj je početi, ko bi neznani M zdaj pri meni potrkal?

Štupar. No, morebiti, če ga lepo pogovarjaš —

Primož. Ti meniš, lepa beseda najde lepo mesto — moje mesto se bode imenovalo zapor.

Štupar. Jaz ti ne vem kaj svetovati; pozdravljen prijatelj, mudi se mi nekam; upam, da bo vse v redu, ko pridem nazaj. (Odide na sredi.)

Peti prizor.

Primož (sam).

Zdaj naj pa ne obupam?! Je-li to pismo zakleto, ali kaj? Ta prokleta pekinja je je gotovo zmenila. Gotovo mi je dala pismo adresirano na njenega moža in moje je obdržala! Pa Štupar pravi, da se napis glasi na me, zlodjevo je to pismo. (Nekdo potrk.) Joj meni, če pride tolarnik. (Glasno.) Svobodno!

Šesti prizor.

Prejšnji. Lenčika.

Lenčika. Dober dan, gospod Primož.

Primož. A, Lenčika. Hvala Bogu, prinašate perilo?

Lenčika. Da, gospod Primož, in mati bi prosili —

Primož. No, kaj bi prosili?

Lenčika. Da bi vendar že enkrat plačali. Vse vkup že znaša 6 goldinarjev in 16 soldov.

Primož. Nemogoče. Za ta mesec sem že vse preračunal, imam manj kot nič, pa vkljub temu sem pripravljen biti vaš kavalir pri kakej nedeljskej veselici, se ve, če imate denar.

Lenčika. Prosim, molčite o tem, ne zaradi denarja, to je mala reč. Pa če vi pijete — ste zbadljivi in pa še nekaj — vsaj sami veste — že poldrugo leto.

Primož. Razumem. Že poldrugo leto vas ljubim; obljubil sem vas vzeti, sicer samo ustmeno — z roko in z ustni — tudi s poljubom — vsaj se spominjate — bilo je mojega godu dan, bil sem prerojen takrat — jaz bom mož beseda, ali treba je čakati boljših časov.

Lenčika. No, potem takem še lahko dolgo čakam. Mati pravijo, da se mora kmalu

kako obrniti z nama, da ne pridem ljudem v zobe; tudi so rekli mati, da naj vam naravnost povem. Dajte mi pisano, da me v šestih tednih vzamete in potem vam dam perilo, ali pa je pri kraji z nama in vi plačate perilo.

Primož. Tega ne morem storiti.

Lenčika. Tedaj vam dam besedo nazaj pa tudi perilo vzamem nazaj.

Primož. Za Boga, potem nimam ne ene oprane srajce; bodite usmiljeni Lenčika! Vsaj dobro mislim z vami. Gotovo bova mož pa žena. Jaz sem vas rešil iz vojaških zanj k kirazirja, ki nij poznal vašega srca, zdaj naj pa zgubim ključ vašega srčka. Kot fant sem dozorel, 30 let sem star, že smem misliti na ženitev. Kakor sem rekel, jaz dobro mislim, le vaša mati ima včasih čudne misli.

Lenčika. Kako to?

Primož. Ona hoče, da se jaz odpovem umetnji in da kot vaš mož prenašam perilo po hišah. To pa je pri naj boljših mislih nemogoče. Saj je že dosti, če ima človek taščo na vratu, pa naj si še hrbet obklada s perilom. Umetnijo in klarinet naj pustim? To nij mogoče.

Lenčika. No, kaj vam toliko donaša vaša muzika?

Primož. Kaj še hočete? Igraje si prislužim s klarinetom denarja, se ve da prenehljaji nijso prijetni.

Lenčika. Tacih misli sem tudi jaz. Muzika slabo redi.

Primož. Hrbet, mislite vi, bi me boljše redil? Le počakajte, da se premislim.

Lenčika. Imate li kako drugo nado, kako novo zvezo ali kaj?

Primož. Lenčika?!

Lenčika. Le tiho gospod Primož, če kaj izvem ali zapazim, potlej se pa le pripravite.

Primož. Nikar ne gojite tacih misli.

Lenčika (zagledavši pismo na zrcalu). Kaj pa to? Tam-le vidim pismo, kaj je neki pisanega v njem?

Primož. To pismo? — Čudno pismo.

Lenčika. Tako? Moram vendar brati.

Primož. Znate dobro brati?

Lenčika. To je vprašanje! Vsaj sem omikana, materi berem vsak dan časnik in tudi romane.

Primož. Tedaj blagovolite povedati, na koga je pismo adresirano.

Lenčika (vzame pismo in pogleda napis). Gospod Primož, muzikant, tukaj.

Primož. Ta sem jaz. Tedaj vendar.

Lenčika. Kaj mar ne veste več, kedo ste?

Primož. Danes sem se začel sam nad saboj motiti. Le berite, Lenčika, morebiti mi vi odpodite sanje.

Lenčika (bere, ostrmi, se skrivaj smeje in pogleda Primoža).

Primož. No?

Lenčika. „Brezvestni hinavec.“

Primož. Kaj?

Lenčika. „Slednjič sem ti vendar prišla na sled. Ti si se hudobno igral z mojim srcem.“

Primož. Lenčika! kaj to je v pismu?

Lenčika. Da, to in še več (bere). „Pa jaz ti bom za petami, nenadoma stopim pred-te. Gorje ti grozovitnež.“

Primož. Lenčika, to gotovo nij tisto pismo, koje je bilo na zrcalu.

Lenčika. Ktero pa? Poglejte tje — družega ni tam.

Primož. Tacega pisma bi gotovo ne bil djal na zrcalo.

Lenčika. Vedoma ne, pač pa po zmoti. Vas li ne peče vest? Ali prav nič ne veste, kedo bi vam bil pisal?

Primož. Kar nič! Ali je morebiti podpisana „Adela“?

Lenčika. Tedaj ste imeli vendar z neko Adelo nekakšno zvezo?

Primož. Že pred tremi leti. Ali je res podpisana Adela?

Lenčika. Ne.

Primož. No, tedaj ne vem — — morebiti Berta?

Lenčika. To je pa lepo! Kar po abecednem redu, z „A“ — Adela, z „B“ — Berta, tretja je gotovo z „C“, ktera Ciljka.

Primož. Lenčika!

Lenčika. Le mirni bodite, brezvestni hinavec. Zdaj pa ste preskočili „D, E, F“ itd., da ste prišli do „L“ in si poiskali Lenčiko. Ko se boste mene naveličali, si poiščete eno z „M“ — Marijo, Marto ali katero drugo.

Primož. Ali Lenčika! Najina zveza že trpi poldrugo leto.

Lenčika. In kaj to dokazuje?

Primož. Če bi se držal abecednega reda, bi ne mogel imeti ene ljubice poldrugo leto — vsaj bi bil prestar, predenj bi prišel do zadnje črke.

Lenčika. Vi malovredni človek! In to mi tako nesramno rečete v obraz?

Primož. To imenujejo sedaj logiko dejanj. Lenčika, povejte mi vendar, kako je podpisano to nerazumljivo pismo?

Lenčika. Ali po vsi sili hočete vedeti?

Primož. Da.

Lenčika. No?

Primož. No?!

Lenčika. Vsaj še nobenega podpisa nij ne.
 Primož. Nič podpisa!?! Lenčika, kako se morete tako jeziti zaradi pisma neotesane osebe, ki še svojega imena ne zna podpisati. Vi domišljiva deklica vi!

Lenčika. Že prav. — Ne boste me dalje vodili za nos. Nekova zveza tiči v tem. Vem, kedo —

Primož. Ne bom rekel, da né.

Lenčika. Aha, sami obstanete. — Ne morete se oprati.

Primož. Lenčika, kaj nij vaša naloga, da me operete. Vrzite proč lug zasmehovanja in omite mi z milom pozabljivosti črne madeže moje grešne duše.

Lenčika. Jezik pa ima. Nihče ne more reči, da ga nima.

Primož. Jaz in pa moj klarinet ne igrava nikoli zastonj napačno, in če sem enkrat v hitrosti zgrabil nepravo zaklopnico, mislim, da je vendar odpustljivo.

Lenčika. Če hočete, da vam verjamem, mi dajte pisano, da me vzamete v šestih tednih.

Primož. Bom premislil.

Lenčika. Tedaj óna oseba vendar resnico piše.

Primož. Nij res!

Lenčika. Res je, res. Jaz grem naravnost po bratranca, ki je sodnijsk pisar, da mi bo spisal. Če me ne vzamete, le glejte! (Vrže pismo prednj.)

Primož (pobere pismo). Žensko človek spozna, kader jo že ima. (Zase.) Da mi pa pismo ne bo očarano, je moram zaznamovati. Tako — tu je rudeč svinčnik — naredil bom debel rudeč križ, da je koj zopet spoznam. (Zaznamova pismo z debelim rudečim križem.)

Lenčika. Ste že premislili? Se li odpo-veste zvezi z Adelo?

Primož. Sem že križ naredil čez njo.

Sedmi prizor.

Prejšnja. Štupar.

Štupar. Tu sem zopet. No, kako je z desetimi tolarji?

Primož. Še ne mislim več na to stvar.

Štupar. Tedaj vse v redu, tolikanj bolje.

Primož. Da — zdaj sem še le v pravih homatijah. Lenčika —

Štupar. Gospodičina Lenčika! — Še zapzil je nijsem. (Primožu tiho.) Ali je zopet govorila o možitvi? (Gleda perilo.) A prinesli ste perilo?

Primož. Da — lepo perilo. (Gre k Štuparju.)
Prijatelj, preberi mi še enkrat pismo.

Štupar. Pismo?

Primož. Da, od gospoda M —

Štupar. Prav rad. Očal tedaj še nijsi našel?

Lenčika (gre okoli Štuparja in se mu vstopi na desno stran). Nikar ne berite, recite, da vam je nekaj v oko palo.

Štupar. Hem.

Primož (stopi med nju in ju razdvoji. Lenčiki:)
Tukaj! Vi ostanete na levi in (Štuparju:) ti greš na desno. Tako. Pismu več ne zaupam; spremeni se, kader se ga kedo dotakne. Je bom jaz držal. (Drži Štuparju pismo pred očmi.) Sedaj pa le!

Štupar (pogleda Lenčiko): Ste vi tudi že brali pismo?

Lenčika (mu pomenljivo pomiga). Da in jaz —
Štupar (zase). Aha!

Primož (Štuparju). No, začni, začni — stoj — moram pogledati (pogleda napis) rudeči križ — je že pravo!

Štupar (bere). „Blagorodni gospod.“

Primož. Je li res tako?

Štupar. Da.

Primož. Nij nobenega družega nagovora?

Štupar. Si li morebiti ud kraljeve kapele ali klarinetni profesor?

Primož. Mislil sem le. (Teče s pismom k Lenčiki.) Sedaj pa vi prosim. (Pogleda pismo.) Ima rudeči križ? Dobro! (Drži Lenčiki odprto pismo.)

Lenčika (bere). „Brezvestni hinavec.“

Primož (stoji pobit). A!

Štupar (migne Lenčiki — ona njemu — on pomiga z ramo. Nemo igranje za Primoževim hrbtom.)

Primož (naredi ponehljaj, pogleda Lenčiko, potem Štuparja ves zmotljen). Eden vaju ne zna brati.

Štupar. Kaj? Jaz da ne bi znal brati? (Iztrga Primožu pismo in hitro bere.) Če mi desetih tolarjev, ktere ste mi že dve leti dolžni, ne plačate, vas brez usmiljenja zarubim“ itd.

Lenčika (iztrga Štuparju pismo). Jaz da ne znam brati? (Bere prav hitro.) „Brezvestni hinavec. Slednjič sem ti prišla na sled. Hudobno si se igral z menoj.“

Primož. Z mojim srcem — je bilo poprej.

Lenčika. Prav imate, srce sem v naglici preskočila — „igral z mojim srcem“. „Pa jaz bom nenadoma stopila pred-te“ itd. itd. No sedaj ste vendar prepričani, ne?

Primož. Še iz uma me bo to spravilo.

Lenčika. Čujte, gospod Štupar, jaz ne mislim, da bi vi ne znali brati; pa vi berete po stari metodi. Vi tudi govorite po stari metodi, slabo izgovarjate. Sedaj se v šoli branje drugače uči, kakor se je v vaših časih.

Štupar. Tako?

Lenčika (prilizljivo). Prosim, hočete z menoj abecedovati? Prepričali se boste, da imam prav.

Štupar. No, radoveden sem.

Lenčika (abecedovaje). B-l-a-g-o-r-o-d-n-i brezyestni g-o-s-p-o-d hinavec. No vidite, malo se je treba potruditi in črke takole zbirati. (Položi pismo na mizo.)

Štupar. No, če mislite. (Primožu.) Kaj pa ti praviš?

Primož. Kaj pravim — jaz bi dejal — očal mi je treba, sicer ne morem kar nič dejati.

Lenčika. Da, to je nova učilna metoda.

Štupar. Kaj vi pravite? In moja tedaj ne velja nič. Čudno res, kako se jeziki spreminjajo.

Primož (zase). Kakšno metodo ima neki pekinja? Ta je pa poljsko grofinjo izbrala.

Štupar. A to moram reči, Lenčika, vaša metoda je prav praktična.

Lenčika. To je da. (Mu stisne roko.)

Štupar (zase). Tej poredni deklici pa moram eno narediti; mi bo že v glavo šinilo. (Odide na desni strani.)

Osmi prizor.

Primož. Lenčika.

Lenčika. Tedaj ostane pri tem, gospod Primož. Vi mi daste pisano obljubo. Po bratranca grem in ga sem pripeljem. Če boste ugovarjali, vam bo naredil kratek proces.

Primož. Kratek proces? Sodnijsk pisar? Tega se nij naučil pri svojem principalu.

Lenčika. Pa jaz hočem, da vas toži. V desetih minutah me zopet vidite. (Odide.)

Deveti prizor.

Primož (sam).

To je resolutna stvarica! Ali si njo obesim okoli vratu, ali pa mi ona obesi pravdo na vrat. Ktero zlo je manjše? Pismo me bo res spravilo ob betvico moje pameti. Poljska grofinja, tolarnik, brezimena preganjalka — vse to mi pleše po glavi, kakor da bi coprnice rajale. Še enkrat hočem poskusiti in sicer z gospodinjo. (Pokliče na desni strani.) Gospa Ničla!

Deseti prizor.

Gospa Ničla. Primož.

Gospa Ničla. Kaj vam je drago, gospod Primož?

Primož. Prosim, vsedite se.

Gospa Ničla (se vsede na divan). Kaj pa vam je? Vsi zmešani ste, kaj se vam je prigodilo?

Primož. Kaj vam nij Štupar nič povedal?

Gospa Ničla. Nič ne — ne besedice, šel je skozi kuhinjo v svojo sobo.

Primož. Tako? Dobro, poslušajte me pazljivo, gospa Ničla. Ste že videli kedaj kacega glumača?

Gospa Ničla. O že večkrat.

Primož. Ste li videli, kako na primer glumač vzame pomarančo v roko in jo spremeni v oreh.

Gospa Ničla. Da — to se pravi šanžirati.

Primož. No vidite, to pismo je šanžiran oreh. Prosim, pogledjte je.

Gospa Ničla. Jaz ne vidim nič posebnega. Pismo — na vas?

Primož. Da, tako pravijo ljudje, prosim, le berite.

Gospa Ničla (odpre pismo in bere).

Primož. No kaj se vam zdi?

Gospa Ničla (se poredno smeje). Kaj se mi zdi?

Primož. Dovolite. (Pogleda napis.) Rudeči križ — dobro. Rudeč križ je na pismu, kaj ne? Gospa Ničla. Vi hočete vedeti, kaj je v pismu?

Primož. O vsaj to že znam — jaz le rudeči križ pogledam. No pa le berite.

Gospa Ničla. Da, pismo je francozko.

Primož (se prestraši). Francozko?

Gospa Ničla. Tako je, pa jaz ne razumem veliko. Pred dvema letoma je stanoval pri meni francozk kramar, od tega sem se nekoliko naučila. Poskusila bom, če bo šlo — pa vem, da bo težko kaj.

Primož. To pa je vendar od več! Cela babilonska zmešnjava!

Gospa Ničla (memra). Monsieur! Je suis bien rejoui — l' honneur — bien merci — votre très humble, — aha, že vem — na vsako besedico tudi nij treba paziti. Sledeče je v pismu: Nekdo se vam zahvaljuje za neko postrežbo in vam pošlje iz hvaležnosti žakelj krompirja.

Primož. Iz hvaležnosti — meni — iz Francozkega, kar imenujejo pommes de terre?

Gospa Ničla. Da.

Primož. Kako pa se zove ta hvaležen Francoz?

Gospa Ničla. Tega pa nikakor ne morem brati.

Primož. Hvaležen mož tedaj, pa s čudnim podpisom.

Gospa Ničla. No, krompir se že porabi. Iz tacega „presenta“ se da kaj napraviti.

Primož. Kaj mar mislite, da bom vzel očaran krompir? Pismo je s „plešaste gore“, kjer škrat poganja svoje burke — on ljubi take šale. Krompir bi se morebiti v sobi spremenil v same žabe.

Gospa Ničla. Gospod Primož!

Primož. Nikarte več govoriti, gospa Ničla, Hu — prosim vas, prinesite mi luč.

Gospa Ničla. Čemu vam bo?

(Štupar pride od desne strani, postane in posluša.)

Primož. Bral sem v nekih bukvah, (zase) se reče, slišal sem brati, (glasno) da se pisma lahko pišejo s simpatetičnim črnilom in da se taka pisava ne spozna drugače, kakor če se papir na ognji pogreje.

Gospa Ničla (se smeje). Tudi mogoče. (Odide na desni strani.)

Enajsti prizor.

Primož. Štupar.

Primož. Morebiti bom vendar še iztuhtal.

Štupar. Na ta način nikakor ne. Jaz ti vse povem, če ne boš hud.

Primož. No, le povej.

Štupar. Jaz sem se le malo ponorčeval s teboj —

Primož. Tako?

Štupar. Ker nisi mogel očal najti, sem te hotel s pismom malo podražiti.

Primož (se po sili smeja). Ha, ha, ha!

Štupar. Zgodbo desetih tolarjev sem si zmisлил. Lenčiki sem pomigal, da si je tudi hitro nekaj izmislila.

Primož. Hočeš reči zlagála. Vidva sta mi prava. Tedaj je vendar nekaj s Poljsko grofinjo.

Štupar. O, kaj še?

Primož. Pa soseda pekinja —

Štupar. A, ta nij hotela resnice povedati, ker ima Lenčiko rada. — Ona hoče, da jo vzameš.

Primož. Pekinjo?

Štupar. O ne, Lenčiko.

Primož. In zarad tega ?

Štupar. Zarad tega nij hotela prav brati, kajti to bi bilo nasprotno njenemu namenu. V pismu je nekaj dobrega.

Primož. Aha — tedaj je vendar nekaj resnice z francozkim krompirjem.

Štupar. S kakšnim krompirjem?

Primož. E, gospa Ničla je tako povedala. Pismo je francozko —

Štupar. To nij res!

Primož. Kako to? Gospodinja je pa vendar rekla.

Štupar. Veš kaj, — brati ne zna.

Primož. Aha!

Štupar. Pa jo je sram, da bi kedo vedel. Prav naravno.

Primož. Res prav naravno.

Štupar. Nihče si ne voši, da bi ljudje kaj tacega vedeli.

Primož. Prav naravno.

Štupar. In zato si je tudi nekaj izmislila.

Primož. Hem, Hem!

Štupar. Pismo je iz „Kotemož“.

Primož. Od mojega svaka?

Štupar. Tako je — od tvojega svaka. (Vzame pismo z mize.) On ti piše (bere): „Ljubi Primož! Nekaj novega ti imam sporočiti. Rumenolasa Katrica, katere se gotovo še spominjaš, je zopet tu.“

Primož. Katrica? Dobro dekle — pa neumno — in grdo.

Štupar (bere dalje). „Ona je bila, kakor veš, gospodinja pri nekem bogatem sorodniku na Avstrijanskem. Ta je pred 14 dnevi umrl in ji zapustil deset tisoč goldinarjev.“

Primož. Katrici? Šmentano dekle, ta Katrica — lepe zobke ima — to je res.

Štupar (bere). „Gotovo še veš, da je od nekdanj malo mislila na te.“

Primož. Tudi lepe črne oči ima. Kaj tacega se ve Lenčika ni mogla brati. Srce in ustne in sploh vse je bilo zoper. Prav naravno.

Štupar (bere). „Koj je zopet poprašala po tebi. Primož — to bi bilo nekaj za te. Če ti je mogoče, nas obišči. Katrica te pozdravlja. Tvoj svak Luka.“

Primož. Koj se odpotim. (Sleče spalno suknjo, obleče suknjo in se pokrije.) Vse svoje reči bom pomedel, in potem hajd!

Štupar. V Kotemože?

Primož. Kaj pa. (Stlači perilo v veliko ruto.) Po železnici sem tam, kakor bi mignil. Tretji razred (šteje denar), ravno toliko imam še.

Štupar. Tako je prav — le požuri se. (Zase.) Lenčika se bo grozila.

Primož. Sem že gotov. Zdrav, prijatelj Štupar!

Štupar. Srečno pot, ljubi moj Primož. Ali zdaj pa imaš očala?

Primož. Imam, imam. (Hiti proti vratom.)

Dvanajsti prizor.

Prejšnja. Lenčika. Tapeč (skozi sredna vrata). **Gospa Ničla** (od desne strani).

Lenčika. Tu sva jaz in pa moj bratranec, sodnijski pisar.

Tapeč. Gospod Primož, ste li res volje oženiti se?

Primož. Mislim, da.

Lenčika. Aha, ker vidi, da nij drugače.

Primož. Ravno sedaj se mislim odpeljati v Kotemože. Tam se bomo ženili.

Lenčika. V Kotemože?

Primož. Moja izvoljena se zove — Katrica in biva v Kotemožah. (Vzdigne culico.)

Lenčika. Oho!

Primož. Aha — ti se čudiš. Jaz vse vem, kako ste me vsi plahtali s pismom. Je li res ali ne?

Lenčika, Štupar, gospa Ničla. Da, res je.

Primož. Zdaj pa že vem, kaj je v njem. V Kotemožah dobim nevesto z deset tisoč goldinarjev. (Vzame Štuparju pismo.)

Lenčika. V tem pismu se to bere?

Primož. Se ve da.

Lenčika. Kedo pa je bral to?

Primož. Jaz — ne res, Štupar.

Lenčika. Izvrstno, že zopet Štupar! (Se smeje.) Dobro srečo, gospod Primož, le peljite se v Kotemože, tam bodo mislili, da vas je burja zanesla.

Primož. Kaj? Zopet laž? Tri sto tisoč zlodjev! (Dene klobuk na mizo in vrže culico od sebe.) Gospod! (Tapcu.) Vi ste mož postave.

Tapec. Prosim!

Primož. Vi gotovo veste, kakšna kazen proti goljufiji po cesarskih osobah. (Mu da pismo.) Prosim vas, preberite mi tole pismo, pa berite resnico. Potem grem koj na policijo in dam pretolmačiti pismo.

Tapec (med tem odpre pismo). V pismu nij družega, nego neka šala, pa jaz bom bral, kar vidim, jaz se ne šalim.

Štupar. To se vam vidi.

Tapec. Le posluh, gospod Primož, kmalu bodo zginile vse megle. V pismu se bere sledeče (bere gravitetično): „Komur bo gospod Primož, kateri, kolikor je meni znano, brati ne zna in katerega hočem jaz malo podražiti, dal to pismo brati, naj se mu kaj nalaže. Brezimenovič.“

Primož. Brezimenovič? To se pravi, išči me, če ti drago. No sedaj pa veste. Jaz brati ne znam! To je očito. Sramujem se. Pa tudi ti (Štuparju) se sramuj; kako more prijatelj s prijateljem tako ravnati?

Štupar. Tolikanj bolj brez skrbi. Ptuj bi se ne upal, a prijatelj —

Primož. Dobro, čemu so nam prijatelji, kakor da nas plahtajo?

Štupar. Za en trenotek. (Primožu.) Pismo iz Kotemuž je res tu.

Primož. Oho, že zopet začenjaš!

Štupar. Nikakor ne; pa ne spremenljivo pismo, ampak to-le. (Potegne drugo pismo iz žepa.) Pred četrtijo ure sem je dobil.

Primož. Zakaj mi je nijsi koj dal?

Štupar. Vsaj je na me adresirano, od tvojega svaka, ker ve, da ti ne znaš brati.

Primož. A, tako. Od Katrice je vendar le res?

Štupar. Da je zopet doma? Da.

Primož. In da jo lahko vzamem, če hočem? —

Štupar. Da.

Primož. Je li res?

Štupar (mu da pismo). Res, res na, naj ti prebere pismo, kedor hoče.

Primož. Tedaj se bo le treba odpeljati v Kotemože. (Se pokrije in prime culico.)

Štupar. Samo nekaj sem si izmislil.

Primož. Kaj neki?

Štupar. Deset tisoč goldinarjev.

Primož. O joj — sedaj se pa ne peljem v Kotemože. (Odloži klobuk in culico. Lenčiki:) Lenčika, vse ostane pri starem.

Lenčika. Sedaj bi jaz morala reči „ne“, pa vendar rečem — „da,“ gospodu Štuparju vkljub.

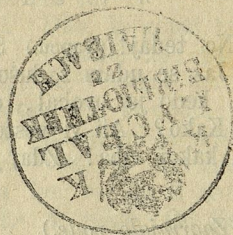
Primož. No tedaj! (Tapcu.) Spišite ženitvanjsko pismo. Jaz se udam z dušo in telesom. Da bi le vedel, kedo je ovohal, da ne znam brati. (Šepetalcu.) Kako? Ali vi veste kaj? No, govorite! Molči, kakor riba! Zdaj je pa vsega konec!

(Zagrinjalo pade.)

Primer. O joj — sedaj se po no polom
 kotanose. Oho! Klobuk in otrok bankar: ten
 lika, vse ostane pri starim.
 Pariska. Sedaj in jaz puzala sem "no"
 p. verda tečem — "ha, gupoda stopaj!

Spikto kani-
 to in tdesem
 da no nam
 o kaj? No,
 to pa vsaga

Primer. O joj — sedaj se po no polom
 kotanose. Oho! Klobuk in otrok bankar: ten
 lika, vse ostane pri starim.
 Pariska. Sedaj in jaz puzala sem "no"
 p. verda tečem — "ha, gupoda stopaj!